

20 Yanvardan 21 il keçir...

Aydın Ağayev: "Faciələrimizin dünyaya tanıtılmasında diaspor təşkilatlarının rolu vacibdir"

Bir neçə gündən sonra Azərbaycan salnaməsinə yazılan qanlı tarixin - 20 Yanvar faciəsinin 21-ci ildönümü anılacaq. 21 il öncə baş verən müdhiş hadisə bütün dünya azərbaycanlılarının, eləcə də sülhsevər dövlətlərin yaddaşından silinmir. Çünki həmin gün bütün Azərbaycan və azərbaycanlılar matəm içində idi. 21 il öncə başımıza gətirilən faciəyə qısa ekskursiya edək.

Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə SSRİ-nin ilk prezidenti Mixail Sergeyeviç Qorbaçovun əmri ilə sovet ordusunun Ryazan və Tuladakı desant, Krasnodar, Stavropol və Rostov vilayətlərində yerləşən motoatıcı diviziya qüvvələri Bakıya daxil oldu. "Zərbə" kodu altında keçirilən əməliyyatda ağır hərbi texnikayla yanaşı, minlərlə əsgər və zabit iştirak edib. Bir gecədə 170 günahsız sakin qətlə yetirildi, 400-ü yaralandı, onlarca itkin düşənlər qeydə alındı. Öldürülənlər arasında 5 millətin nümayəndəsi də vardı. Qanlı 20 Yanvar faciəsinin əsas səbəbkarı olan Mixail Qorbaçov məsuliyyəti öz üzərindən atmaq üçün ordunun Bakıya yeridilməsini 1990-cı il 13-15 yanvarda Bakıda ermənilərə münasibətlə əlaqələndirdi. Əməliyyatda "Alfa", "Vımpel" və "Vityaz" kimi xüsusi təyinatlı dəstələrin iştirakı əsas məqsəddən xəbər verirdi - azərbaycanlıların azadlıq uğrunda mübarizəsini yatırımaq.

Qanlı 20 Yanvar faciəsi heç də təsadüfi baş verməyib. Bu, Kremldə düşünülmüş plan idi ki, Qorbaçovun ermənipərəst ətrafı bu faciənin baş verməsində xüsusi fəallıq göstəriblər. Şahnazaryan, Sitaryan, Ambarsumyanlar kimi yüzlərlə erməni yaltağının o vaxtkı sovetlər rəhbərliyinə yol açmaları nəticəsində bu faciə baş verdi. Faciənin ssenarisi hələ 1987-ci ildə cızılmışdı... Ermənilər əvvəlcə Quqarkda 33 azərbaycanlıyı qətlə yetirdilər, 1990-cı il yanvarın 12-də isə Ermənistandakı rus ordusunun vertolyotları Azərbaycanın Xanlar rayonunu atəşə tutdular.

Faciənin baş verdiyi gün Bakıda "Krunk" və "Aydad" təşkilatlarının xətti ilə ermənilərə işləyən media nümayəndələri yerləşdirilmişdi. 1990-cı il fevralın 9-da Moskva radiosuna müsahibə verən Bakıdakı erməni kilsəsinin keçmiş işçisi Xaçik Xocaryan bildirib ki, "Krunk" sovet ordusunun Qafqazda müsəlman ekstremizminə qarşı həyata keçirdiyi hərbi əməliyyatların işaqlandırılmasında xüsusi rol oynayıb. Bu kimi məlumatları təsdiqləmək məqsədilə ermənilər "Siqma" və "Qamma" kimi fransız agentliklərinin nümayəndələrinin Bakıya gəlişinə şərait yaratdılar. Bu agentliklər Bakıdakı faciəni ermənilərin mövqeyindən işıqlandırdılar. Fransalı ermənipərəst jurnalistlər Bantyura Stefana və Peynara Mişelya isə dünyaya faciənin baş verməsində məhz azərbaycanlıların məsuliyyət daşdıqlarını bildiriblər. İki ingilis jurnalisti - Braun Bencamin və Pek Louri isə Bakıya İrandan gəlmişdilər. Onlar Bakıdakı faciəni İsfahandakı erməni diasporlarına nümayiş etdiriblər.

Faciədə isə erməni hərbiçilərin iştirakı danılmaz faktır. Həmin gecə Bakıya 186 erməni əsgər və zabit gətirilib. 20 Yanvar faciəsinin təhqiqatı ilə məşğul olan Rusiya Federasiyası Hərbi Prokurorluğunun müstəntiqi polkovnik Arbuzov Rusiyanın Baş Xüsusi Kəşfiyyat İdarəsinə ünvanladığı məktubda soruşub: "Hansı hərbi hissələrdən bu qədər erməni yığılıb?" Sual cavabsız qalıb. Elə faciənin əsl iştirakçılarından sayılan Girenko, Primakov, Yazov, Bakatin kimi o vaxtkı yüksək vəzifəli sovet məmurları, başda Qorbaçov olmaqla cəzasız qalıblar. Bu faciənin uğurla həyata keçirilməsindən sonra əməliyyata rəhbərlik edən polkovnik Lebed general-mayor, Yazov isə marşal rütbəsi aldı. Rusiya Müdafiə Nazirliyinin arxivində isə bu faciəylə bağlı sənədlər itirildi. Faciəni azərbaycanlıların yaddaşından silmək üçün ermənipərəst qüvvələr bu günədək dəridən-qabıqdan çıxırlar. Əksər ölkələr 20 Yanvarı Azərbaycandakı daxili siyasi mübarizənin, hakimiyyət davasının nəticəsi kimi dəyərləndirdi. Beynəlxalq birlik 1956-cı ilin Budapeşt, 1968-ci ilin Praqa, o cümlədən 1989-cu ilin Tiflis, 1991-ci ilin Riqa və Vilnüs hadisələrinə müvafiq hüquqi qiymət verdiyi halda, 1990-cı ilin 20 Yanvar hadisələri Moskvanın hansısa ekstremist qüvvələri zərərsizləşdirmək və guya dinc əhalini qırğınlardan, xaosdan qorumaq üçün atdığı məcburi addım kimi tanındı. 20 Yanvardan sonra o vaxtkı Azərbaycan rəhbərliyinin atdığı addımlar cəsarətsizlik və siyasi təslimçilik nümayişi idi.

Politoloq Aydın Ağayevin fikrincə, 20 Yanvarda baş verənlər keçmiş SSRİ-nin digər regionunda baş verənlərin hamısından dəhşətlidir: "Tərədilən vəhşilik, qırılan insanlar, dağıdılan şəhər heç bir faciəylə müqayisə oluna bilməz. İkincisi, o vaxt artıq dağılmaqda olan dövlətin bir daha özünə gələ bilməməsində bu hadisələrin böyük rolu oldu". Politoloq bildirdi ki, son illərdə bu faciələrin dünyaya çatdırılmasında böyük işlər görülüb. İlbəil bunun sərhəddi genişlənəcək. Onun sözlərinə görə, son yeni tarixi şəraitdə xalqımıza vurulan ağır yaralardan biri də 20 Yanvar faciəsidir. Politoloq faciələrimizin dünyaya tanıtılmasında diaspor təşkilatlarının rolunun da vacibliyinə diqqəti cəkdi: "Mən diaspora hərəkətinə ümidliyəm. Əvvəlki illərlə müqayisədə xeyli dərəcədə işlər görülür. Amma bu diasporlar arasındakı mübahisələr adamı hərdən peşman edir. Mübahisələr müxtəlif səbəblərdən qaynaqlansa da olmamalıdır. Düzdür, dövlətimiz, komitə bu sahədə diqqətini artırsa da, diaspora xeyli aktivləşməlidir ki, bu kimi faciələrimiz dünyada tanıtılsın. Eyni zamanda, bir neçə istiqamətdə işləməliyik. 20 Yanvar, Xocalı soyqırımı, mart qırğınlığının hamısını eyni səviyyədə tutub dünyaya çatdırmalıyıq. Hamısının kökü eynidir. Bu mənada iş asan deyil. Heç olmasa, beynəlxalq səviyyədə xalqımıza qarşı ermənilərin və havadarlarının törətdiyi faciələrin hərbi cinayət kimi tanıtılması üçün böyük işlər görülməlidir. Bunu sübut edəcək bir çox faktlar var. Amma asan deyil".

Politoloq dedi ki, o vaxtları Pribaltikada törədilən xırda bir hadisədən hər yerdə danışdırlar, amma Bakıda baş verənlərə o qədər əhəmiyyət vermirdilər: "Amma indi bu faciələrimizdən danışrlar. Təbliğatımızı daha da gücləndirməliyik".

Liberal Demokrat Partiyasının sədri Fuad Əliyev isə dedi ki, hər bir azərbaycanlı getdiyi xarici məkanda Azərbaycanın başına gətirilən faciələrdən danışmalıdır: "Bu da bir həqiqətdir ki, son beş ildə faciələrimiz dünyanın ayrı-ayrı ölkələrində qeyd olunmaqla xalqımıza qarşı keçmiş SSRİ rəhbərliyinin, işğalçı Ermənistanın irticaçı mövqeyi ifşa olunur. Mənə elə gəlir ki, bu istiqamətdə bütün gücümüz səfərbər olunmalıdır. Avropa ilə əməkdaşlıq edən yerli QHT-lər, diaspor təşkilatlarımız, imkanlı azərbaycanlılar başımıza gətirilən faciələrimizin dünyada tanılmasında yaxından köməklik göstərməlidirlər". Partiya sədri faciələrimizin dünya dövlətlərinin ali qanunverici orqanları tərəfindən tanılmasının mürəkkəb olduğunu desə də, təbliğat aparmaqla ən azından həmin cəmiyyətlərin şüurunda dəyişikliyə nail olunmasının mümkünlüyünü bildirdi.

Cavid.